

PROBLEMA MINORITĂȚILOR ÎN DECENIUL PATRU AL SECOLULUI XX.

„Națiunea română nici voiește a domni peste alte națiuni, nici nu va suferi a fi supusă altora, ci voiește drept egal pentru toate.”

Simion Bărnuțiu¹

Pentru statul român problema minorităților s-a impus ca urmare a prevederilor unor tratate internaționale. Amintim în acest sens documentele adoptate la Congresul de la Berlin din 1878 ca și cele care au urmat primului război mondial. Țară tolerantă prin tradiție a devenit pe parcursul ultimilor veacuri o nouă țară pentru mulți alogeni obligați sau doritori să-și părăsească locurile de obârșie, aceștia și-au găsit condiții de realizare în perimetrul carpatodunăreano-pontic. În decursul anilor, anumite excese ale noilor veniți, exprimând interese de a obține avantaje, privilegii, au fost generatoare de reacții ale localnicilor. Din calitatea de gazdă se găseau în situația de oprimați de către noii veniți, veleitari în a se erija în stăpâni și a le impune statutul de slugă celor care au fost primitivi. Amintim în acest sens reacțiile față de elementele grecești, armenie, polone, ruse, evreiești, maghiare care s-au infiltrat, s-au stabilizat în timp și au acționat devenind față de români o categorie privilegiată prin diverse stratageme. Bucurându-se de statutul de sudii erau protejați de reprezentanțele străine, jurisdicția țărilor române nu putea să-i pedepsească pentru actele de incorectitudine manifestate în cele mai diverse situații. În veacul XIX, prefacerile organizatorice din țările române, inclusiv Unirea Principatelor, a condus la elaborarea unei legislații moderne, contemporană prin prevederi cu cele ale altor state europene avansate, care a înlăturat în mare măsură eludarea din fața justiției a celor de altă origine. Ca atare, la momentul recunoașterii Actului Independenței, cei ce-și pierduseră privilegiile au căutat să impună României prevederi care au avut drept urmare o amplă reacție de ostilitate mai ales din partea oamenilor de cultură, a presei naționale, care au trecut la o monitorizare a faptelor acestor alogeni. Făurirea idealului național al Marii Uniri a reunit în noile hotare o serie de alte populații cu o vechime mai mare sau mai mică de viață pe aceste plaiuri românești. Concomitent, pentru terito-

riul Transilvaniei, trebuie să avem în vedere complexa acțiune, amplificată după anul 1867, de modificare a componenței etnice printr-un amplu program de maghiarizare silită a celor de altă etnie. O asemenea moștenire, în conformitate cu cele enunțate la momentele solemne din martie, noiembrie, decembrie 1918 prin care românii își afirmau voința ca din foști oprimați să nu devină la rândul lor oprimatori ci să asigure reale posibilități de instrucție, de exprimare și manifestare a specificului fiecărei etnii. Mărturiile timpului², statisticile sunt în acest sens concludente pentru a se înțelege ce s-a vrut, ce s-a reușit, cum s-a receptat și mai ales cum s-a acționat de către potrivnici pentru a diminua efectele acestei politici naționale în România anilor interbelici. Respinse în orice împrejurări prevederile tratatelor internaționale de către unele etnii s-a ajuns la provocarea unor situații conflictuale care au condus la impresia eronată că România a devenit oprinatoare a celor de alt neam. Amintim în acest sens, din multe alte exemple care pot fi evocate, situația de la Tatar Bunar³, mediatizată tocmai de cei care au provocat-o pentru a justifica viitoarele poziții care au condus la raptul din anul 1940. Concomitent, s-a acționat subversiv pentru o schimbare a situației demografice, o defăimare a României în orice împrejurare, inclusiv la reuniunile internaționale, manifestându-se gradual, odată cu trecerea anilor, voința de a rupe din trupul țării noastre teritorii ce urmau să fie încorporate la alte state. Arsenalul⁴ folosit a fost bine pregătit și dirijat pentru a produce în ultimă instanță rapturile teritoriale din iunie, august și septembrie 1940 urmate de silniciile, crimele, menite să înlăture elementul românesc din aceste teritorii. Acțiune de amploare și de o duritate specifică comportamentului cotropitorilor, ea s-a manifestat în diverse forme pe parcursul a mai multor decenii ale acestui veac. Din păcate, reacția românilor a fost mult diminuată de „asigurările” oferite persuasiv de către cei care urmăreau cu consecvență îngenuncherea României. Atunci, o serie de oameni bine intenționați, au trecut la demascarea acțiunilor antiromânești, la organizarea Ligii Antirevizioniste. Cei „lezați” au etichetat pe acești

temerari ca extremiști. Din fericire au fost glasuri și condeie care au spus și scris la acel timp despre consecvența celor care procedau la secuizarea românilor, operațiune mult intensificată în acei ani. A aminti pe Nicolae Iorga⁵, Onisifor Ghibu⁶, Vasile Stoica⁷, Ion Lupas⁸, Silviu Dragomir⁹ este numai o sumară enumerare, alte multe reacții ar fi trebuit să impună o categorică luare de poziție, de adoptare a măsurilor cuvenite să stopeze asemenea manifestări ostile la adresa românilor. Atitudinea conciliantă, măsurile minore și aplicate de cele mai multe ori diminuate în timp s-au dovedit neproductive oferindu-le celor potriviți posibilitatea să-și realizeze obiectivele care să conducă la dezmembrarea României anului 1918.

Pentru a ilustra în ce măsură forurile conducătoare ale țării au reținut în cel de al patrulea deceniu problema minorităților, vom recurge la câteva din documentele păstrate în fondurile Arhivelor Naționale. Ele exprimă preocuparea de a adopta cele mai democratice măsuri. Atât cei care le-au elaborat cât și cei care au contribuit la îmbunătățirea lor au dat dovadă de un înalt civism în directă concordanță cu interesele României situând și în acest caz țara noastră în rândurile statelor civilizate ale Europei.

Problema națională, inclusiv a minorităților, s-a constituit una din majorele preocupări ale celor care s-au succedat la conducerea statului român în al patrulea deceniu. Ea a fost, după cum aminteam anterior, în atenția și a marilor personalități care, prin reacțiile manifestate, au evidențiat necesitatea unei corespunzătoare legislații care să statueze raporturi firești între minoritate și majoritate. A fost întocmită ținând seama de modul cum se proceda la de-naționalizarea românilor¹⁰, predilect din zonele sud-estice și nord-vestice ale Transilvaniei. Amintim în acest sens amplul memoriu¹¹ întocmit de prof. univ. dr. Onisifor Ghibu adresat primului ministru, Nicolae Iorga, în anul 1931 prin care supunea atenției necesitate stringentă de a se înființa un Subsecretariat de Stat al minorităților. Nu a fost o reacție solitară, autorul revenind¹² pe parcursul anilor aceluși deceniu cu propuneri pertinente menite să contribuie la realizarea unor raporturi firești între toți locuitorii țării indiferent de etnie. Era, de fapt, una din reacțiile la ceea ce fusese enunțat în camera deputaților de la Budapesta de către deputatul maghiar Kenéz la 12 decembrie 1929 care supusese atenției colegilor situația minorității maghiare din România.

Ministerul Afacerilor Străine din România, primind informația¹³ despre această poziție, a acționat pentru a obține dovezile care să înlăture aceste afirmații calomnioase. Erau reținute cinci capete de acuzare la care răspunsurile celor considerați a fi lezați au dovedit fantezia calomniatorului, doritor să provoace tensiuni între cele două state. Kenéz afirmase că: 1) în Transilvania s-a interzis cântarea și ținerea predicilor în limba maghiară în bisericile frecventate de o asemenea etnie și că nu se permite sărbătorirea Sf. Ștefan; 2) s-a trecut la confiscarea de către statul român al bunurilor, a averilor bisericilor maghiare, inclusiv al locuințelor respectivilor preoți; 3) la Cluj au fost transferate bunurile unei biserici maghiare în favoarea unei biserici unite române; 4) minoritatea maghiară nu are școli secundare de stat cu predarea în limba maghiară; 5) statul român a confiscat averile instituțiilor culturale maghiare. La aceste grave acuze Ministerul de Interne a întreprins¹⁴ un amplu studiu de caz la care au fost obținute numeroase și convingătoare declarații care înlăturau punct cu punct afirmațiile dezinvolve ale deputatului Kenéz. Din răspunsul acestui minister către Ministerul Afacerilor Străine reținem că nu s-a interzis cântarea și predicile în limba maghiară ale celor de alte confesiuni decât cele naționale. Se preciza că singura măsură adoptată a fost aceea de a nu se admite cântarea imnului național maghiar. N-a fost interzisă sărbătorirea Sf. Ștefan ca sărbătoare religioasă. Că studiul a fost temeinic o dovedea și depistarea unei situații particulare care se petrecuse în anul 1921 la Timișoara. Acolo, o măsură extremistă a fost operativ anihilată, așa încât ea nu și-a putut exercita efectul. Pentru așa zisele confiscări care ar fi fost îndreptate împotriva cultelor populației maghiare erau alăturate raportului scrisorile de răspuns ale înalților prelați prin care episcopii romano-catolici din Oradea și Timișoara și episcopul reformat din Oradea înlăturau asemenea aserțiuni. Excepțiile la care s-ar fi putut apela au fost prompt remediate. În privința confiscării de la Cluj, se arăta că biserica minorităților a fost dăruită cultului greco-catolic din ordinul Papei. Referitor la folosirea limbii maghiare în cultură se exemplifica cu existența și activitatea desfășurată de Teatrul Maghiar din Cluj care reprezenta spectacole în localitățile din Transilvania. Pentru a evidenția desfășurarea învățământului secundar în limba maghiară sunt prezentate atât școlile cât și secțiile cu predare în limba respectivă. Astfel

Gimnaziul nr. 2 din Arad, cel din Timișoara, secțiile de la Liceul Gojdu (clasele I-VII), Gimnaziul de Fete din Miercurea Ciuc (clasele I-III), școlile superioare de comerț din Arad și Timișoara (clasele III-VII) își desfășurau procesul de învățământ în limba maghiară.

Ca anexe la raport sunt redată¹⁵ scrisorile celor care au răspuns la ancheta întreprinsă. Ne referim la scrisoarea episcopului G. C. Mailath redactată la 28 decembrie 1929 și cea a Ordinului Diecezan Romano-Catolic de rit latin din Oradea din 30 decembrie 1929 semnată de Antonin Mayer.

Suntem datori să afirmăm că măsurile adoptate de statul român pentru realizarea unor bune raporturi s-au dovedit în multe cazuri mai puțin eficiente în fața ofensivei desfășurate pentru maghiarizarea populației române.

În anul 1935, Direcția Învățământului Particular și Confesional din cadrul Ministerului Instrucțiunii Publice și Cultelor a organizat¹⁶ o consfătuire de două zile la care au participat reprezentanții bisericii, culturii și a administrației din Transilvania. Au răspuns invitației miniștrii Alexandru Lapedatu¹⁷ și Valer Pop¹⁸, chiriarhii Bisericii, protopopii ortodocși și uniți, președintele Astrei, prefecți, parlamentari, revizori și inspectori școlari, prof. Gheorghe Popa Lisseanu¹⁹, Sabin Opreanu²⁰ ș.a. Cei invitați au fost rugați să-și exprime punctul de vedere referitor la procesul de de-naționalizare a românilor din secuime și nord vestul României. Discuțiile au condus la sintetizarea unor concluzii pertinente care reclamau măsuri prompte pentru recuperarea înstrăinaților prin folosirea a diverse procedee. Cu acest prilej s-a solicitat să fie elaborat și adoptat un plan unic care să fie considerat ca problemă de stat. Se cerea ca acțiunea să fie extinsă în Basarabia, Bucovina și Dobrogea. Concomitent se impunea ca măsură necesară realizarea unui plan pentru desfășurarea unor acțiuni peste hotare menite a prezenta situația reală a minorităților din România. Apreciată ca problemă majoră care reclama o corectă eșalonare s-au întrevăzut atât probleme pe termene scurte cât și altele care urmau să se desfășoare pe parcursul a 10-30 de ani. La această operă trebuiau antrenate toate partidele politice din Parlamentul României.

Trebuie să precizăm că organizatorii, colaboratorii ministrului dr. Constantin Angelescu²¹ au pregătit această consfătuire elaborând o scrie de materiale care evidențiau, prin date concrete

situațiile existente și care reclamau cuvenite soluții de redresare. Ele erau prezentate în evoluția istorică, erau lansate către participanți zece probleme majore spre a le fi în atenție, ele având menirea, ca atât pe plan economic cât și cultural, să fie contribuție la stoparea procesului de deznaționalizare a românilor.

În anul 1937 a fost întocmit²² un proiect de regulament pentru funcționarea Comisariatului general pentru minorități. Pe textul dactilografiat cuprinzând 9 articole au fost formulate observațiile olografe ale patriarhului Miron Cristea²³. În anul următor problema minorităților era din nou în atenția²⁴ patriarhului, el aflându-se acum la conducerea Consiliului de Miniștri. Secretarul particular, Dudu Velicu²⁵, nota la 20 iunie 1938 că materialul a fost întocmit personal de Miron Cristea și fusese completat de Bossu²⁶, ministru plenipotențiar și director de cabinet al primului ministru. Este un studiu comparativ, deosebit de pertinent, autorul oferind în final o serie de soluții pe care le considera necesare să fie întreprinse pentru a se realiza raporturi firești între minoritari și majoritari.

Problema organizatorică o reîntâlnim²⁷ și în Proiectul de organizare a Subsecretariatului de Stat al Minorităților, compartiment guvernamental care urma să-și desfășoare activitatea în cadrul Ministerului de Interne. În cele 21 de articole erau enunțate²⁸ atribuțiunile și modul de funcționare ale acestui organism, inclusiv modalitățile de notificare a problemelor prin adresarea către Departamentul din Ministerul de Interne și, apoi, către Consiliul de Miniștri. Ca o problemă majoră era tratată protecția populației românești din zonele maghiarizate. Erau enunțate 30 de puncte oportune în acest sens. Pe acest material prezentat spre luare la cunoștință patriarhului Bisericii Ortodoxe Române a fost scrisă²⁹ rezoluția: „Ca material dlu dr. Silviu Dragomir la Comisariatul Minorităților, Miron, 1937.”

Problema a fost în continuare în atenția celor desemnați să analizeze evoluția problemei minorităților. La 6 iunie 1938 Direcția Administrației de Stat din cadrul Ministerului de Interne înainta³⁰ către Direcția Minorităților de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri referatul inspectorului general administrativ, Paul D. Goma, care se referea la problema minoritară din circumscripțiile administrative: Brașov, Făgăraș, Târnava Marc și Trci Scaune. Era un material elaborat la Ploiești la 10 martie 1938, redactat pe 12 pagini în care arăta

situația românilor din localitățile unde ei se constituiau minoritari, regimul la care erau supuși de către majoritari. Autorul enunța o serie de propuneri pentru redresarea stărilor existente.

Semnificativ considerăm că data de 6 iunie 1938 a coincis cu organizarea³¹ de către Președinția Consiliului de Miniștri a unei consfătuiri în problema minorităților. Consfătuirea s-a desfășurat în intimitatea palatului patriarhal. Cele dezbătute s-au bucurat de o serie de măsuri. Astfel, în memoriul³² adresat ministrului, mitropolitul Nicolae Colan³³, la 9 iunie 1938 se face referință la necesitatea să fie publicată de urgență în limbile maghiară, franceză, germană și engleză o istorie a secuilor și ceanșailor din Transilvania precum și o lucrare referitoare la problema românilor secuizați. Se formula propunerea ca lucrările să fie încredințate spre elaborare lui Ion Lupaș, Silviu Dragomir sau Sabin Oprean. Atât pentru cei amintiți mai sus cât și pentru alții, preocuparea pentru abordarea acestora s-a dovedit o problemă de conștiință și, ca atare, în următorii ani au cunoscut³⁴ lumina tiparului adevăruri de care însă ofensiva revizionismului și iredentismului sovietic, maghiar și bulgar, impulsivat de expansiunea hitlerismului și a fascismului, n-au vrut să țină seamă, procesul de rectifi-

care a granițelor pe plan european era deja declanșat urmând să-i fie amputate României teritorii prin folosirea unor argumente imaginare care contraveneau adevărului istoric, demografic, intereselor economice și strategice. Pe această cale învingătorii din primul război mondial și-au plătit drepturile obținute oferind revanșarzilor satisfacția de a dobândi ce nu li se cuvenea, prin dictate și pacte în care politica forței întrona o nouă ordine în lume ca efect al neatenției cu care fuseseră tratate evoluțiile din țările învinse.

Comportamentul ocupanților s-a constituit o nouă ofensivă³⁵ pentru schimbarea raporturilor demografice, a vieții economice, social-politice și culturale practicându-se o sălbatică politică de eliminare a elementului românesc prin crime, incendieri, trimeri în închisori, extrădări și chiar modificări de stare civilă și religioasă. Totodată s-a procedat cu meticulozitate la înlăturarea a tot ce era doveditor a fi de obârșie românească: arhitectură, monumente etc.

În concluzie, se constată că cel de al patrulea deceniu a reținut atenția guvernanților din România și pentru problema minorităților, însă modul de lucru, târăgănarea luării unor decizii prompte, inclusiv abdicarea în fața realității, a condus la deznodământul rapturilor anului 1940 cu toată suita de suferințe ce a urmat.

Note

1. SIMION BARNUȚIU, *Discursul de la Blaj*, 3-15 mai 1848.
2. Arhivele Naționale – Direcția Arhivelor Istorice Centrale (în continuare A.N.-D.A.I.C.), fond Onisifor Ghibu. Creatorul acestui fond a desfășurat o bogată activitate pe parcursul anilor interbelici, monitorizând problema minorităților, cele constatate făcându-le cunoscute în presa timpului și într-o serie de cărți pe care le-a elaborat.
3. Evenimentele de la Tatar Bunar din septembrie 1924 s-au constituit o acțiune subversivă menită să rupă Basarabia din trupul României și a o trece la Uniunea Sovietică. Pregătită minuțios atât propagandistic cât și militar, s-a bucurat de o mediatizare excesivă, sovieticii urmărind pe această cale să obțină sprijin internațional pentru condamnarea regimului de „oprimare” din România. Printre cei care au servit aceste interese s-a aflat și scriitorul francez Henri Barbusse care a condamnat acțiunile reprimatoare ale revoltei.
4. La timpul respectiv au existat oameni curajoși și clarvăzători care au avut tăria de caracter să spună și să scrie despre gama acțiunilor antiromânești. Amintim în acest sens lucrarea lui Aurel Gociman, *România și revizionismul maghiar*, ediția a II-a, Tipografia ziarului „Universul”, București, 1934, 410+IV p., precum și Liga Antirevizionistă condusă de către Stelian Popescu, directorul ziarului Universul, care, pe parcursul anilor premergători rapturilor din 1940 a desfășurat o amplă

acțiune de avertizare și anihilare a faptelor celor care acționau împotriva României. Arma persuasiunii a fost folosită cu multă eficiență împotriva acestei ligi etichetată ca extremistă.

5. NICOLAE IORGA (5/17 iunie 1871, Botoșani – 27 noiembrie 1940, Strejnicu, jud. Prahova, înmormântat la București), studii Botoșani și Iași, licența în litere, diplomat al Școlii de Înalte Studii din Paris, specializare la Berlin și Leipzig, doctorat în filosofie 1892, poliistoric, carieră didactică universitară, creator al Institutului de studii sud-est europene, A Școlii române din Franța, fondator al Institutului de studii bizantine și a Institutului de istorie universală, bogată activitate de depistare, publicare și comentare a documentelor din țară și străinătate, publicist, om politic, conducător de partid, prim-ministru, doctor honoris causa a numeroase și prestigioase instituții științifice și de învățământ din Europa și America, membru corespondent al Academiei Române 1898, titular 1910. Vezi Stefan Ștefănescu, E.I.R., p. 183-184.
6. ONISIFOR Ghibu (31 mai 1883, Săliște, jud. Sibiu - octombrie 1972, Sibiu), studii la Sibiu, Brașov, teologia la Sibiu, filosofia și pedagogia la București, Budapesta, Strassbourg, doctor în filosofie la Jena 1909, carieră didactică, publicist, membru activ al Astrei, membru corespondent al Academiei Române 5 iunie 1919.
7. VASILE STOICA (1889, Avrig, jud. Sibiu – ?), studii la

- Sibiu, Brașov, Budapesta, Paris, licență în litere, activitate diplomatică, membru al delegației române la Liga Națiunilor, specialist în problema minorităților. A făcut parte din delegația României în perioada pregătitoare a Tratatului de Pace din 10 februarie 1947, om politic, subsecretar de stat la Propagandă, publicist.
8. ION LUPAȘ (9 august 1880, Săliște, jud. Sibiu – 3 iulie 1967, București), studii la Sibiu, Brașov, litere și filosofie Budapesta, Berlin, doctorat în istorie și limba latină 1904, specializare Italia, carieră didactică, om politic, participant la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, membru în Consiliul Dirigent, ministru, organizator al învățământului românesc în Universitatea din Cluj și al Institutului de Istorie Națională din Cluj, publicist, membru al Astrei, membru corespondent al Academiei Române 1914, titular 1916. Vezi L.P.-E.C., p. 500-501; Pompiliu Teodor, E.I.R., p. 202.
 9. SILVIU DRAGOMIR (13 martie 1888, Gurasada, jud. Hunedoara - martie 1962, Cluj), studii la Blaj și Novisad – Jugoslavia, doctorat în teologie la Cernăuți, specializare la Viena, cercetări în arhivele din Viena și Carlovitz – Jugoslavia, Rusia și Budapesta, carieră didactică, activitate în cadrul Astrei, secretar al Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, profesor universitar la Cluj, publicist, membru corespondent al Academiei Române 1916 și titular 1928. Vezi Pompiliu Teodor, E.I.R., p. 129-130.
 10. Desfășurată pe parcursul secolelor anterioare prin diverse mijloace, a devenit mai presantă în anii premergători primului război mondial, iar după Marea Unire procesul a continuat folosindu-se subtile dar intense formule de desnaționalizare a românilor. În perioada interbelică o serie de publicații periodice precum și cărți au abordat acest subiect impunând o reacție din partea reprezentanților guvernelor României.
 11. A.N.-D.A.I.C., fond Onisifor Ghibu, inv. 1836, dosar 565/1931.
 12. *Ibidem* dosarele 567/1934-1944; 568/1935-1938; 570/1938; 574/1970-1971; 575/1970.
 13. *Ibidem* fond Președinția Consiliului de Miniștri (în continuare P.C.M.), inv. 299, dosar 29/1930, f. 3, 4.
 14. *Ibidem*, f. 5, 5v.
 15. *Ibidem* f. 6, 7, 8.
 16. *Ibidem* dosar 26/1935, f. 1, 3, 33.
 17. ALEXANDRU LAPEDATU (14 septembrie 1876, Cenatul Săcelelor, jud. Brașov – 30 august 1950, Sighet Penitenciar, jud. Satu Mare), studii Brașov, Iași, București, licență în istorie și geografie, activitate la Biblioteca Academiei Române, Comisiunea Monumentelor Istorice, Comisia Istorică a României, istoric medievist, activitate didactică, profesor universitar, fondator al Institutului de Istorie Națională din Cluj, susținător al acțiunilor pentru promovarea unității naționale, om politic, ministru, publicist, membru al Academiei Române din 1918; vezi Viorica Pervaian, *Alexandru Lapedatu*, în *Enciclopedia Istoriografiei Române*, Editura Stiințifică și Enciclopedică, București, 1978, p. 196-197; ediția îngrijită de Ioan Oprîș, *Alexandru Lapedatu, Scrieri alese – articole, cuvântări, amintiri*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1985.
 18. VALER /iu/ POP (26 august 1892, Buduș, comuna Budacu de Jos, jud. Bistrița – Năsăud – 1957), doctor în drept la Cluj, participant la acțiunile Legiunii Române din Italia 1918–1919, om politic liberal, deputat, vicepreședinte al Camerei, ministru de stat al Ardealului 14 iulie 1931–9 ianuarie 1932, membru în delegația care, la Viena, a trebuit să participe la raptul impus românici prin Diktatul Germaniei hitleriste și Italiei fasciste în favoarea Ungariei hortyste; publicist.
 19. GHEORGHE POPA-LISSEANU (2 octombrie 1866, Lisa, jud. Brașov – 14 mai 1945, București), studii la Lisa, Voila, licență în litere la București, istoriograf, carieră didactică și administrativă, om politic, deputat, publicist, membru corespondent al Academiei Române 7 iunie 1919.
 20. SABIN OPREANU (?-?), profesor la Academia Comercială din Cluj, publicist, cu preocupări pentru problema minorităților. A publicat: *Terra, Siculorum, Cluj 1925; Contribuțiuni la populația românească din ținutul săcuilor, 1926; Secuizarea românilor prin religie, 1927; Ținutul săcuilor, 1928; Contribuțiuni la transhumanța din Carpații Orientali, 1930; Pentru ziua de astăzi, 1930; Țara noastră România, Sibiu, 1932.*
 21. CONSTANTIN ANGELESCU (10 iunie 1869, Craiova - 14 septembrie 1948, București), doctor în medicină Paris 1897, specializare în chirurgie, carieră medicală și didactică, om politic, ministru al învățământului, reformator și ziditor de localuri pentru școli, membru al Societății Ateneul Român, conferențiar, publicist, membru de onoare al Academiei Române 24 mai 1934, reconfirmat 1990. Vezi L.P.-E.C., p. 34.
 22. A.N.-D.A.I.C., fond Miron Cristea, dosar 10/1937, f. 194 -196.
 23. ELIE Ila călugărire Miron/ CRISTEA (18 iulie 1868, Toplița, jud. Harghita – 6 martie 1939, Cannes – Franța, înmormântat în pronaosul Catedralei Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române), studii la Bistrița, Năsăud, licență în teologie la Sibiu, filosofia și filologia modernă, inclusiv doctoratul în litere la Budapesta 1894, carieră ecleziastică, secretar al Consistoriului, monah din 1902, asesor, episcop al Caransebeșului 1909/1910–1919, participant la Marea Adunare Națională 1 decembrie 1918, membru al delegației venită la București pentru a prezenta regelui Ferdinand I documentele Unirii, Mitropolit primat al Bisericii Ortodoxe Române decembrie 1919, patriarh al Bisericii Ortodoxe Române 1925, regent 1927-1930, prim-ministru 1938-1939, consilier de Coroană, publicist, membru de onoare al Academiei Române 1919. Vezi A.N.-D.A.I.C., fond Miron Cristea, dosar 15, f. 45, cuvântare rostită la 12 iulie 1923 la parastasul de la mormântul lui Andrei Saguna din Râșinari, jud. Sibiu; fond S.O.N.F.R. – C.C. II, dosar 282; fond Onisifor Ghibu, dosar 671/1932; L.P.-E.C., p. 556-557; Elie Miron Cristea, Pagini dintr-o arhivă inedită, Editura Minerva, București, 1984, 436 p; M.P.-D.T.R., p. 133-134.
 24. A.N.-D.A.I.C., fond Miron Cristea, dosar 14/1938, f. 162-197.
 25. DUDU VELICU (4 iunie 1905, Ciocănești, jud. Ialomița – 1977), studii teologice la București și Varșovia – Polonia, specializare Strassbourg, secretar particular al patriarhului Miron Cristea, secretar al patriarhului Nicodim Munteanu, carieră ecleziastică, organizator și salvator al arhivei Miron Cristea, publicist. Vezi la A.N.-D.A.I.C., fond Dudu Velicu, inv. 1617.
 26. RAOUL BOSSY = BOSSU (1894 –1975), diplomat, publicist. Vezi Raoul Bossy, *Amintiri din viața diplomatică (1918–1940)*, vol. II (1938–1940), București 1993.
 27. A.N.-D.A.I.C., fond P.C.M., inv. 299, dosar 4/1937.
 28. *Ibidem*, f. 1-8, 11-22, proiectul cuprinde 21 de articole referitoare la organizarea Subsecretariatului de Stat al Minorităților rezolvând problemele competențelor, subordonărilor, modurilor de acțiune.
 29. *Ibidem*, f. 1.
 30. *Ibidem*, dosar 44/1938, f. 195-208.
 31. A.N.-D.A.I.C., fond P.C.M., dosar 44/1930, f. 276.
 32. *Ibidem*, f. 111-111v.
 33. NICOLAE COLAN (28 noiembrie 1893, Araci, fost Arpădac, jud. Covasna – 15 aprilie 1967, Sibiu), studii la Brașov, teologia la Sibiu, licența în litere la București,

- specializare la Facultatea de Teologie protestantă a Universității din Berlin, carieră ecleziastică și didactică, publicist, episcop al Vadului, Feleacului și Clujului 1936, om politic, ministru, membru de onoare al Academiei Române 1938, titular 1942, arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului 1957, publicist. Vezi M.P.-D.T.R., p. 105-106.
34. G. NASTASE, *Basarabia*, Editura Cartea Românească, colecția Cunoștințe folositoare, seria C, nr. 6, p. 32; ION NISTOR, *Istoria Basarabiei*, reeditare la Humanitas, București, 1991, 353 p.; MAREȘAL ION ANTONESCU, *Români – originea, trecutul, sacrificiile și drepturile lor*, ediția a II-a, Editura Moldova, Iași, 1991, 95 p.; IOAN SCURTU, CONSTANTIN HLIHOR, *Anul 1940 – drama românilor dintre Prut și Nistru*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1992, 192 p.; ȘTEFAN PASCU, *Transilvania - inimă a pământului românesc și leagăn al poporului român*, Editura Vatra Românească, Cluj-Napoca, 1990, 111 p.; ION ALEXANDRESCU, *A short History of Bessarabia and northern Bucovina*, Fundația Culturală Română, Iași, 1994, 88 p.+5 h.; ONISIFOR GHIBU, *De la Basarabia Rusească la Basarabia românească*, editura Semne, București, 1997, 504 p.; VIRGIL PANA, *Minoritățile etnice din Transilvania între anii 1918-1940 – Drepturi și privilegii*, Editura Tipomur, 311 p.
35. A.N.-D.A.I.C., fond Dudu Velicu, dosarele 1028, 1029; fond Onisifor Ghibu, inv. 1836, dosarele 298/1940-1942, 299/1940, 300-302, 342/1934-1938, 343-351, 628/1936, 629/1938, 480, 481/1940, 483/1941; VIRGILIU Z. TEODORESCU, *Monumente – simbol al cinstirii – distruse prin intoleranță, în Marisia*, vol. XXV, Târgu Mureș, 1996, p. 435-443; idem, *Documente inedite despre suferințele românilor în anii Diktatului de la Viena*, în *Angvstia*, Sf. Gheorghe, 1/1996, p. 231-239; SILVIU N. DRAGOMIR, *Toamna Diktatului de la Viena*, în *Cotidianul din 3 septembrie 1996*, p. 2.

Abstract

The minorities problem in Romania in the 4th decade of the XXth century

The authors, preoccupied with the minorities problem in Romania in the period following the solemn deeds in march, november and december 1918, present several documents relevant for the way the governments in the fourth decade handled this problem.

They mention several conclusive testimonies kept in the National Archives. The ones kept in the "Ministry Council Presidency" fund are reproduce the preoccupation for creating a peaceful life together as well as affirmation of every minority living in Romania.

Virgiliu Z. Teodorescu

Arhivist, Asociația Arhiviștilor,
Str. Mihail Kogălniceanu, nr. 29
Tel. 01/6847002
București